

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. Από το κείμενο που σας δίνεται να μεταφράσετε τα αποσπάσματα: «ὅσα δὲ ἐξ ἐπιμελείας...ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς» και «Οὐδεις γὰρ κολάζει... διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετὴν» .

Βλ. φροντιστηριακό βιβλίο.

B1 «Ὅσα γὰρ ἡγοῦνται ἀλλήλους ... καὶ μαθήσεως κτητῆς οὐσης.»: ο Πρωταγόρας στο συγκεκριμένο απόσπασμα προσπαθεῖ να αποδείξει τον επίκτητο χαρακτήρα της πολιτικής αρετής. Να παραθέσετε τον αποδεικτικό συλλογισμό του σοφιστή και να αξιολογήσετε την επιχειρηματολογία του αναφορικά με το θέμα αυτό.

Στο παρατιθέμενο απόσπασμα ο Πρωταγόρας επιχειρεῖ να αποδείξει τον επίκτητο χαρακτήρα της πολιτικής αρετής. Για τον σκοπό αυτό, διακρίνει κατ' αρχάς τις ανθρώπινες ιδιότητες, τις θετικές και τις αντίστοιχες τους αρνητικές, σε δύο βασικές κατηγορίες: σε αυτές που υπάρχουν «φύσει» ή «τύχη» (ἐμφυτες ιδιότητες) και σε αυτές που αποκτώνται με την «ἐπιμέλειαν», την «ἀσκησιν» και τη «δίδαχῆν» (επίκτητες ιδιότητες). Στη συνέχεια, αναπτύσσει τον αποδεικτικό συλλογισμό του καταγράφοντας τον τρόπο με τον οποίο αντιδρά το κοινωνικό σύνολο απέναντι σε συγκεκριμένα ανθρώπινα ελαττώματα ή μειονεκτήματα και με βάση αυτόν συνάγει τα συμπεράσματά του αναφορικά με τον ἐμφυτο ή επίκτητο χαρακτήρα τους. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι για τις αρνητικές ιδιότητες της α' κατηγορίας κανείς λογικός άνθρωπος δεν επιπλήττει, δεν συμβουλεύει και δεν τιμωρεῖ αυτόν που τις διαθέτει, αλλά αντίθετα εκδηλώνει τη συμπάθειά του προς εκείνον, επειδή αναγνωρίζει ότι η ύπαρξή τους δεν οφείλεται στον ίδιο αλλά στη φυσική καταβολή, τις επιλογές της οποίας κανείς δεν μπορεί να ελέγξει ούτε να μεταβάλλει. Αντίθετα, για τις αρνητικές ιδιότητες της β' κατηγορίας κάθε άνθρωπος συμβουλεύει, επιπλήττει και εν τέλει τιμωρεῖ αυτόν που τις διαθέτει, επειδή θεωρεῖ πως αμέλησε να αποκτήσει τις αντίστοιχες τους θετικές, αν και είχε τη δυνατότητα με τους τρεις προαναφερθέντες τρόπους να το πράξει. Απέναντι δηλαδή σε έναν δύσμορφο, μικρόσωμο ή καχεκτικό άνθρωπο ὅλοι εκδηλώνουν τη συμπάθειά τους και ὄχι την οργή τους. Ἐναν ἀδικο ὅμως ἄνθρωπο ή ἀνόσιο οἱ συνάνθρωποί του δεν τον λυποῦνται, ἀλλά τον συμβουλεύουν, τον επιτιμοῦν και στο τέλος τον τιμωροῦν.

Η συγκεκριμένη αντίδρασή τους μαρτυρά πως θεωροῦν τις ιδιότητες αυτές επίκτητες και ὄχι ἐμφυτες, εφόσον επιρρίπτεται ευθύνη σε αυτόν που τις διαθέτει. Κατά συνέπεια, οἱ ἄνθρωποι θεωροῦν επίκτητη και την αντίστοιχη θετική ιδιότητα της πολιτικής αρετής.

B2 Να αναπτύξετε τη θεωρία του Πρωταγόρα σχετικά με την ποινή, όπως καταγράφεται στο κείμενο που σας δίνεται (6η Ενότητα). Στη συνέχεια να αξιολογήσετε την αποδεικτική της ισχύ για το διδακτό της αρετής λαμβάνοντας υπόψη την επικρατούσα αντίληψη για την ποινή στις αρχαιοελληνικές κοινωνίες.

Ο Πρωταγόρας υποστηρίζει ότι πρωταρχικός σκοπός της έλλογης («μετά λόγου») επιβολής ποινής σε κάποιον που διέπραξε μια έκνομη ενέργεια δεν είναι η εκδίκηση (η ανταπόδοση στο αδίκημα που διαπράχθηκε με την τέλεση μιας εξίσου άδικης πράξης / «οὐδείς κολάζει τοὺς ἀδικούντας ... ὅτι ἠδίκησεν»), αλλά η αποτροπή (η εξάλειψη ή η ελαχιστοποίηση του ενδεχόμενου τέλεσης ανάλογων αξιόποινων πράξεων στο μέλλον, που θα καταστεί δυνατή με το σωφρονισμό του παραβάτη και τον παραδειγματισμό των υπολοίπων μελών του κοινωνικού συνόλου / «ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ ... ἀποτροπῆς γοῦν ἔνεκα κολάζει»). Αυτό σημαίνει ότι η ποινή έχει παιδαγωγικό / παιδευτικό χαρακτήρα και όχι κατασταλτικό / εκδικητικό, αποτελεί δηλαδή ένα από τα μέσα διδασχῆς –το ἔσχατο– της ηθικής και πολιτικής αρετής σε όσους εκδηλώνουν αντικοινωνική συμπεριφορά. Επομένως, ο σκοπός επιβολής της ποινής αποτελεί ένα πρόσθετο αποδεικτικό στοιχείο του διδακτού της πολιτικής αρετής.

Ο Πρωταγόρας εδώ εκφράζει μια ρηξικέλευθη για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο θέση σχετικά με τον παιδευτικό και σωφρονιστικό χαρακτήρα της ποινής, που παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με τις αντίστοιχες κορυφαίων εκπροσώπων του ευρωπαϊκού διαφωτισμού (Cesare Beccaria). Με βάση αυτή απορρίπτεται η ανταπόδοση / εκδίκηση ως κίνητρο για την επιβολή ποινής καθώς η τελευταία θεωρείται μέσο που συμβάλλει στην ηθική αναμόρφωση του ανθρώπου και κατ' επέκταση στη διδασχῆς της πολιτικής αρετής. Επομένως, η συγκεκριμένη ιδιότητα μπορεί να μεταδοθεί από άνθρωπο σε άνθρωπο με την κατάλληλη αγωγή και διδασκαλία. Η πολιτεία επιβάλλει ποινή στην περίπτωση που ο πολίτης δεν έχει αποκτήσει σε ικανοποιητικό βαθμό την πολιτική αρετή με τα προσφερόμενα μέσα («ἐπιμέλεια», «ἄσκησις», «διδασχῆς»). Ο σοφιστής, όμως, προκειμένου να ολοκληρώσει την απόδειξη της θέσης του σχετικά με το διδακτό της «πολιτικής αρετής», ισχυρίζεται ότι όλοι οι σύγχρονοί του αποδίδουν στην ποινή παιδαγωγικό χαρακτήρα κι ότι κατά συνέπεια επιβάλλουν ποινές σε όσους αδικοπραγούν με σκοπό να τους σωφρονίσουν («Ταύτην οὖν τὴν δόξαν ... παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετὴν»). Ο ισχυρισμός του αυτός δεν μπορεί να υιοθετηθεί ανεπιφύλακτα, εφόσον ο ίδιος δεν τον έχει αποδείξει αλλά τον θεωρεί δεδομένο. Αντίθετα, είναι γνωστό πως στις αρχαίες ελληνικές κοινωνίες η ποινή είχε κατασταλτικό και ανταποδοτικό χαρακτήρα. Η αρχή της ανταπόδοσης («τίσις» ή «lex talionis») ως μέσου απονομῆς της δικαιοσύνης ήταν βαθιά εδραιωμένη στον αρχαίο ελληνικό κόσμο. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι με τον τρόπο αυτό (ανταπόδοση σε μια άδικη πράξη με την τέλεση μιας αντίστοιχης / ισοδύναμης προς αυτή αδικοπραγίας) αποκαθίστανται η ηθική τάξη και η κοσμική ισορροπία, που είχαν

διασαλευτεί με τη διάπραξη μιας έκνομης ενέργειας. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις, η ανταπόδοση / εκδίκηση δεν θεωρούνταν μόνο αναφαίρετο δικαίωμα αυτού που υπέστη την αδικία (ή των οικείων του) αλλά και απαραίτητο θρησκευτικό καθήκον. Ο σοφιστής επομένως χρησιμοποιεί ως αποδεικτικές αρχές στοιχεία που χρήζουν τα ίδια αποδείξεως («σόφισμα λήψεως τοῦ αἰτουμένου»).

B3. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο και τη λειτουργία του μύθου ως μεθόδου ανάπτυξης απόψεων του Πρωταγόρα και του Πλάτωνα.

Βλ. εισαγωγή σχολικού βιβλίου, σελ. 56 («Ως μύθο μπορούμε ... στο σημείο αυτό»).

B4α. ανελέητος, κατάληψη, διέλευση, θεσμός, τεμάχιο, επιφάνεια: για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις να βρείτε μία τουλάχιστον ομόρριζή της στο αρχαίο κείμενο.

ανελέητος: ἐλεοῦσιν

κατάληψη: συλλήβδην

διέλευση: παρεληλυθότος

θεσμός: θεΐη

τεμάχιο: σκυτοτόμου

επιφάνεια: φαίνεται

β. ἡγοῦνται, ποιεῖν, θυμοῦται, ἐθέλεις: για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις να γράψετε ένα συνώνυμό τους στην αρχαία ελληνική.

ἡγοῦνται: οἴονται

ποιεῖν: πράττειν

θυμοῦται: ὀργίζεται

ἐθέλεις: βούλει

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Να μεταφράσετε το κείμενο

Επομένως, αν νομίζετε ότι ο Αριστείδης έχει αποδειχθεί ενάρετος και δίκαιος πολίτης, αυτόν αρμόζει να τον θεωρείτε τον χειρότερο, γιατί κατά τη γνώμη μου έχει την αντίθετη με εκείνον άποψη σχετικά με τις πόλεις. Για αυτούς τους λόγους λοιπόν πολλοί αφού εγκατέλειψαν την πατρίδα τους, έγιναν εξόριστοι και έφυγαν για να κατοικήσουν στους Θούριους. Θα φανερωθεί λοιπόν η έχθρα των συμμάχων, όταν εμείς και οι Λακεδαιμόνιοι ξεκινήσουμε πόλεμο στη θάλασσα. Εγώ λοιπόν νομίζω ότι ένας τέτοιος αρχηγός είναι κακός, αφού φροντίζει για το παρόν, αλλά δεν προνοεί και

για το μέλλον και συμβουλεύει τα πιο ευχάριστα για το λαό, παραλείποντας τα πιο ωφέλιμα.

Γ2. α) Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους:

ήγεισθε: το β' ενικό προστακτικής ενεστώτα ήγου

γιγνώσκοντα: το γ' πληθυντικό οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής γνώσονται

ἀπολιπόντες: το γ' ενικό υποτακτικής στον ίδιο χρόνο και φωνή ἀπολίπη

ἀπέρχονται: το β' πληθυντικό οριστικής παρατατικού ἀπήτε

συμβουλεύει: το α' πληθυντικό ευκτικής αορίστου ενεργητ. φωνής συμβουλεύσασιν

Γ2.β)) Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους:

τούτων: τη γενική και δοτική πληθυντικού θηλυκού γένους τούτων, ταύταις

πολλοί: την αιτιατική και κλητική ενικού στο ίδιο γένος πολύν, πολὺ

ὅστις: την ονομαστική πληθυντ. θηλυκού και ουδετέρου γένους αἵτινες, ἄτινα/ἄττα

τῶ πλήθει: τη γενική ενικού και πληθυντικού τοῦ πλήθους, τῶν πληθῶν

τὰ βέλτιστα: τον ίδιο τύπο στο συγκριτικό βαθμό τὰ βελτίονα και βελτίω

Γ3. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους ακόλουθους όρους: Ἀριστείδην, κάκιστον, ἐκείνω, γιγνώσκοντα, διὰ ταῦτα, τὴν αὐτῶν.

Ἀριστείδην: υποκείμενο του απαρεμφάτου «γεγονέναι», ετεροπροσωπία

κάκιστον: κατηγορούμενο στο «τούτων» μέσω του δοξαστικού «νομίζειν»

ἐκείνω: δοτική αντικειμενική στο «τάναντία»

γιγνώσκοντα: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, υποκειμενικής αιτιολογίας «ὡς», που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο «νομίζειν»

διὰ ταῦτα: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του αναγκαστικού αιτίου στο «φυγάδες γίνονται»

τὴν αὐτῶν: ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο «τὴν πατρίδα»

Γ3. β) Να γράψετε τις προτάσεις της πρώτης περιόδου του κειμένου και να δηλώσετε το είδος τους.

Ὡστε τοῦτον προσήκει κάκιστον νομίζειν, ὡς τάναντία περὶ τῶν πόλεων ἐκείνῳ γινώσκοντα: κύρια καταφατική πρόταση κρίσεως, αφού ο σύνδεσμος «ὥστε» στην αρχή της περιόδου εισάγει κύρια πρόταση, αν δεν υπάρχει άλλη κύρια στην περίοδο.

εἴπερ ἠγεῖσθε πολίτην ἀγαθὸν Ἀριστείδην καὶ δίκαιον γεγονέναι: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση.

Γ3 γ) οἰκήσοντες: να αναγνωριστεί συντακτικά η μετοχή και να μετατραπεί στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση

οἰκήσοντες: επιρρηματική τελική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος ἀπέρχονται.

Αναλύεται σε δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση: **ἵνα (πολλοὶ) οἰκήσωσι(ν)**

